

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Optimering af EU's innovative potentiale — En handlingsplan for intellektuel ejendomsret til støtte for EU's genopretning og modstandsdygtighed

(COM(2020) 760 final)

(2021/C 286/11)

Ordfører: **Rudolf KOLBE**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 14.1.2021
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	31.3.2021
Vedtaget på plenarforsamlingen	27.4.2021
Plenarforsamling nr.	560
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	241/0/2

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU støtter fuldt ud Kommissionens handlingsplan for intellektuel ejendomsret (IP) som en rigtigt god og holistisk tilgang til at modernisere EU's system for intellektuel ejendom.

1.2. EØSU mener i høj grad, at lanceringen af enhedspatentsystemet bør være en af hovedprioriteterne, og at det vil styrke konkurrenceevnen hos virksomhederne i EU betydeligt. Med tanke på de åbenlyse vanskeligheder forbundet med gennemførelsen af systemet er EØSU overbevist om, at målet (på lang sigt) bør være at underlægge enhedspatentsystemet EU-lovgivningen.

1.3. EØSU understreger vigtigheden af foranstaltninger til støtte for SMV'er på alle områder for beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder (IPR). Ud over økonomiske støtteforanstaltninger bør der være et særligt fokus på at øge IPR-knowhow og på skræddersyede konsultations- og rådgivningstjenester.

1.4. EØSU vil gerne sætte gang i en debat om, hvordan viden om IPR og IPR-forvaltning kan fremmes på alle niveauer af EU's uddannelsessystemer.

1.5. EØSU opfordrer Kommissionen til at indføre et fælles supplerende beskyttelsescertifikat (SPC) og undersøge muligheden for at anvende SPC-systemet i nye sektorer.

1.6. EØSU mener, at harmonisering af de ophavsretlige rammer og forvaltning af ophavsretsdata ville forbedre anvendelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder i den kreative sektor.

1.7. EØSU opfordrer til en social dialog, som — i tillæg til de retlige bestemmelser — gennem kollektiv forhandling præciserer og definerer retfærdige intellektuelle ejendomsrettigheder med henblik på at give ophavsmænd og producenter incitament i form af anerkendelse af deres frembringelser samt retfærdig økonomisk kompensation.

1.8. EØSU betragter geografiske betegnelser som et vigtigt værktøj til at styrke lokale producenters konkurrenceevne og fremhæver potentialet i at skabe et ensartet system for beskyttelse af geografiske betegnelser for ikkelandbrugsprodukter.

1.9. EØSU anerkender det økonomiske potentiale og offentlighedens interesse i at fremme datastrømmen i hele EU, men understreger problemerne forbundet med uensartede regler.

1.10. EØSU er positivt stemt over for alle foranstaltninger til fremme af kampen mod krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder og over for styrkelsen af den rolle, som Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig spiller i kampen mod varemærkeforfalskning.

1.11. EØSU anbefaler yderligere at styrke de direkte støtteværktøjer til EU-virksomheder, der opererer i tredjelande og streng håndhævelse af lovgivningen om intellektuelle ejendom og bestemmelserne i EU's handelsaftaler for at beskytte disse virksomheder mod overtrædelser af deres intellektuelle ejendomsrettigheder.

1.12. Den aktuelle sundhedskrise har tydeliggjort behovet for adgang til systemisk relevant IP i kritiske situationer. Intellektuelle ejendomsrettigheder bør ikke hindre adgangen til eller tilgængeligheden af vacciner og behandlinger under pandemier. Effektive ordninger til udstedelse af tvangslicenser udgør et sikkerhedsnet for samfundet i nødsituationer og sikrer virksomhederne retfærdig kompensation.

2. Generelle bemærkninger

2.1. EØSU glæder sig over Kommissionens handlingsplan for intellektuel ejendomsret som en vigtig strategi til at modernisere EU's IP-system og fremme det enorme innovationspotentiale hos virksomhederne i EU, især SMV'er og mikrovirksomheder. Da den store økonomiske betydning af intellektuelle ejendomsrettighedsprodukter såsom opfindelser, kunstneriske og kulturelle frembringelser, mærker, software, knowhow, forretningsprocesser og data i EU-landene fortsætter med at vokse, mener EØSU, at en optimeret og lettilgængelig retlig og politisk ramme er yderst vigtig.

2.2. Mange virksomheder, især SMV'er, som udgør 99 % af alle virksomhederne i EU, udnytter ikke mulighederne for beskyttelse af intellektuel ejendom (fuldt ud). Kernen i handlingsplanen for intellektuel ejendomsret bør være at øge brugen af IP-beskyttelse i virksomhederne i EU — med et særligt fokus på SMV'er og mikrovirksomheder. Der er brug for mange forskellige foranstaltninger, lige fra behovet for at reducere omkostningerne, forenkle procedurerne, øge bevidstheden om og kendskabet til emnet, yde skræddersyet rådgivning og støtte samt modernisere uddannelsessystemet inden for IPR-knowhow.

2.3. IP er en meget vigtig økonomisk faktor, da de IP-relaterede brancher tegner sig for næsten 45 % af Europas BNP og 30 % af arbejdspladserne, men også en meget vigtig faktor i imødegåelsen af de største udfordringer, vores samfund står over for. Covid-19-krisen har meget tydeligt vist EU's afhængighed af faglig ekspertise kombineret med effektive IP-regler og værktøjer til at sikre en hurtig udbredelse af kritisk IP. En vellykket bekæmpelse af klimaforandringerne vil også i høj grad afhænge af hurtig udvikling og indførelse af banebrydende teknologier og effektive værktøjer til retfærdig udveksling af kritiske immaterielle aktiver og data.

2.4. Den teknologiske revolution er en drivkraft for de intellektuelle ejendomsrettigheder, men også en udfordring, som nødvendiggør en velafbalanceret tilgang til de innovationsdrevne værktøjer. Digitalisering og AI-teknologier rejser mange IP-spørgsmål, som kræver overvejelse, bl.a. gennemsigtighed, dataoprindelse og -ophavsret, omfanget af menneskelig indgriben, etiske principper osv. EØSU støtter Kommissionens synspunkt om, at AI-systemer ikke bør behandles som ophavsmænd eller opfindere. Generelt mener EØSU, at den europæiske IP-ramme — med velafbalancerede ændringer og opdateringer — er egnet til at tackle udfordringerne i forbindelse med digitalisering og AI. Da EU stadig halter et godt stykke efter andre regioner med hensyn til antallet af patenter på digitale produkter og teknologier, må der rettes særlig opmærksomhed mod foranstaltninger til forbedring af dette vigtige marked.

3. Særlige bemærkninger

3.1. Beskyttelse af intellektuel ejendom

3.1.1. Enhedspatentsystemet spiller som en one-stop-shop for virksomheder en afgørende rolle med henblik på væsentligt at reducere udgifterne til patenter, lette licenseringen, øge gennemsigtigheden og overvinde hindringerne for SMV'ernes adgang. Lanceringen af enhedspatentsystemet og klargørelsen af Den Fælles Patentdomstol vil forbedre IP-beskyttelsen væsentligt og bør prioriteres i handlingsplanen. Det vil også gøre den samlede proces hurtigere og dermed øge de europæiske patenthaveres konkurrenceevne at lette procedurerne. Aftalen om Den Fælles Patentdomstol udgør et vigtigt grundlag for et effektivt, specialiseret og teknisk kompetent tvistbilæggelsessystem på patentområdet, der vil kunne forbedre retssikkerheden, enkelheden og effektiviteten. Som vanskelighederne med gennemførelsen viser sig, bør målet imidlertid være at overføre systemet til EU's retssystem. I mellemtiden er der et presserende behov for at håndtere de yderligere forsinkelser forårsaget af retssager i medlemsstaterne og/eller Det Forenede Kongeriges udtræden af aftalen. EU's andel af de globale patenter faldt drastisk fra 17,4 % i 2009 til 11,3 % i 2019, hvilket også tydeligt viser, at der er behov for yderligere foranstaltninger.

3.1.2. Et supplerende beskyttelsescertifikat (SPC) kan forlænge beskyttelsesperioden for et patent på et lægemiddel eller plantebeskyttelsesmiddel, som den pågældende markedsføringstilladelse gælder for. Det er derfor et vigtigt værktøj til at opveje det tab af effektiv patentbeskyttelse, der opstår på grund af den tid, der kræves til test, kliniske forsøg/feltforsøg og myndighedernes sagsbehandling. EØSU mener, at de supplerende beskyttelsescertifikater er afgørende for at effektivt fremme innovationen inden for nye aktivstoffer og tiltrække FoU-centre i EU, mens der ved hjælp af balancerede undtagelser fra retten til supplerende beskyttelse bør sikres prisoverkommelighed og tilstrækkelige forsyninger af lægemidler. Selv om SPC-ordningen er ligetil og innovationsstimulerende, er den stadig fragmenteret og kræver, at der indgives en SPC-ansøgning i de enkelte EU-medlemsstater, hvor der søges om supplerende beskyttelse. Indførelse — ved hjælp af en ny separat EU-forordning — af en fælles SPC-titel og en fælles myndighed som en one-stop-shop til udstedelse af supplerende beskyttelsescertifikater for enhedspatenter ville gøre de supplerende beskyttelsescertifikater mere attraktive for patenthaverne, sikre innovatorerne en bedre beskyttelse og skabe retssikkerhed for tredjeparter. EØSU støtter også tilgangen med at undersøge anvendelsen af en optimeret SPC-ordning i nye sektorer, hvor der ofte kræves markedsføringstilladelse til produkterne.

3.1.3. Med udgangspunkt i erfaringerne fra revideringen af EU's varemærkelovgivning er EØSU overbevist om, at opdateringen af EU-lovgivningen om designbeskyttelse vil blive gennemført på vellykket vis. Den positive erfaring med regulering af disse forhold gennem EU-lovgivning bør motivere Kommissionen til at udarbejde et forslag til en ny separat forordning om supplerende beskyttelsescertifikater for enhedspatenter og på lang sigt indarbejde enhedspatentsystemet i EU's lovgivningssystem.

3.1.4. EØSU bemærker, at geografiske betegnelser er en enestående og værdifuld ressource for EU's producenter på et stadig mere liberaliseret og konkurrencepræget globalt marked. EU's ordning for beskyttelse af geografiske betegnelser har stor økonomisk værdi i landbrugssektoren. Generelt fungerer ordningen rigtig godt, men beskyttelsen af geografiske betegnelser skal stadig gennemføres, f.eks. gennem et harmoniseret kontrolsystem for myndighederne og en fælles definition af fødevarsvindel. I handelsaftalerne bør der også være fokus på sådanne specifikke beskyttelsesforanstaltninger. EØSU fremhæver potentialet ved at indføre en harmoniseret ordning for beskyttelse af geografiske betegnelser for ikkelandbrugsprodukter, som er en vigtig del af den lokale identitet. Dette ville hjælpe de lokale producenter med at præsentere deres kvalitetsprodukter på mere vellykket vis og have yderligere positiv effekt på mindre udviklede regioner. Endvidere ville en forenkling af registreringsproceduren gavne producenterne.

3.1.5. Ordningen for EF-sortsbeskyttelse er et andet positivt eksempel på en harmoniseret tilgang til IP-beskyttelse på grundlag af en EU-forordning. Den kan desuden udgøre en sikker base for små og mellemstore planteforædlere og indeholder vigtige undtagelser for landbruget og forædlerne. Når det gælder ordningens mål, udgør den et godt grundlag for forædlerne til effektivt at bidrage til målene for den grønne omstilling.

3.1.6. EØSU understreger, at beskyttelsen af ophavsret, design og relaterede rettigheder er yderst vigtig for de kulturelle og kreative erhverv, som genererer en betydelig økonomisk velstand og bidrager væsentligt til den europæiske identitet og kultur og de europæiske værdier — med f.eks. arkitektoniske og andre kulturelle værker — men som ofte ikke har tilstrækkelig knowhow eller de økonomiske midler til at beskytte deres intellektuelle ejendomsret og omdanne innovationer til produkter. Harmoniseringen af de ophavsretlige rammer og forvaltningen af ophavsretsdata er vigtig og bør ledsages af yderligere støtteforanstaltninger.

3.1.7. Ansatte, der udfører kreativt arbejde og især opfindere, kan være rettighedshavere. Det er yderst vigtigt at etablere en social dialog på europæisk eller nationalt niveau eller på sektor- eller virksomhedsniveau, som i tillæg til de retlige regler rammer i form af kollektive overenskomster præciserer og definerer retfærdige intellektuelle ejendomsrettigheder med henblik på at give ophavsmænd og producenter incitamenter i form af anerkendelse af deres frembringelser samt retfærdig økonomisk kompensation. Aftaler om overdragelse af ophavsret bør ikke betragtes som en pligt til at overføre al intellektuel ejendomsret til arbejdsgiveren uden passende kompensation.

3.1.8. Biotekdirektivet udgør en vigtig ramme for den retlige beskyttelse af bioteknologiske opfindelser. Det omhandler politisk og etisk følsomme emner og er derfor resultatet af en omhyggelig afvejning af meget omstridte interesser. Bioteknologiens hastige udvikling er dog også nødvendig inden for sundhed og bekæmpelse af store epidemier og sult i verden. Det er derfor vigtigt i vid udstrækning at fremme forskningen og innovationen på disse områder, men også at udbrede og licensere den på effektiv vis.

3.1.9. Forretningshemmeligheder er immaterielle aktiver, som supplerer de intellektuelle ejendomsrettigheder (IPR). De anvendes i vidt omfang i den kreative proces, der fører til innovation og skabelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, og det er derfor ekstremt vigtigt at sikre, at de beskyttes effektivt. EØSU mener derfor, at det er vigtigt at præcisere det grundlag, der er fastlagt i direktiv (EU) 2016/943.⁽¹⁾

3.2. *Anvendelse og udbredelse af IP — med et særligt fokus på SMV'er*

3.2.1. EØSU mener, at et af de vigtigste mål i handlingsplanen er at øge SMV'ernes brug af muligheden for at beskytte deres intellektuelle ejendomsrettigheder, hvilket vil påvirke de forskellige ordninger til beskyttelse af intellektuel ejendom. Selv om SMV'erne og mikrovirksomhederne i EU har et stort innovationspotentiale, formår størstedelen af dem ikke at tilføre værdi til deres immaterielle aktiver.

3.2.2. Omkostningsfaktoren er en af grundene til, at kun 9 % af EU's SMV'er har registreret deres IP-rettigheder. Omkostningerne ved at anskaffe sig et patent er i øjeblikket betydeligt højere i EU end i f.eks. USA eller Japan og udgør en enorm økonomisk byrde for SMV'er og mikrovirksomheder. For at forbedre SMV'ernes adgang til IP-beskyttelse må omkostningerne derfor reduceres. En hurtig implementering af enhedspatentsystemet, som vil reducere omkostningerne ved patentregistrering væsentligt, vil i afgørende grad ændre situationen for innovative SMV'er og mikrovirksomheder såsom liberale velkvalificerede ingeniørvirksomheder. EØSU understreger også vigtigheden af alle de forskellige tilgange til økonomisk og knowhowmæssig støtte til SMV'er, EUIPO's IP-vouchers, fremgangsmåden med at hjælpe SMV'er med at bruge deres IP til at opnå adgang til finansiering og IPA4SME-programmet, som yder medfinansiering på op til 15 000 EUR til IP-diagnostik og beskyttelsesforanstaltninger, osv. Udvalget bemærker også patentagenternes vigtige rolle i dette støttesystem.

3.2.3. EØSU mener, at et væsentligt problem er den enorme mangel på viden om IPR-forvaltningsstrategier i virksomhederne i EU, især, men ikke kun, i SMV'er og mikrovirksomheder. Lettilgængelig, generel og skræddersyet information, støtte og rådgivning til SMV'er og mikrovirksomheder — gennem forskellige programmer og initiativer såsom den europæiske IP-Helpdesk og gennem forskellige kanaler og netværk — er derfor meget vigtigt for at tackle denne udfordring og bør yderligere udbredes. Bevidstheden om de intellektuelle ejendomsrettigheders potentiale for iværksættere bør øges og kombineres med forskellige lettilgængelige kurser. EØSU foreslår, at man udforsker forskellige veje til at øge antallet af kvalificerede IPR-forvaltere i virksomhederne i EU.

3.2.4. EØSU vil også gerne starte en debat om, hvordan man kan fremme viden om IPR og IPR-forvaltning i EU's uddannelsessystem: Grundlæggende viden og bevidsthed om IPR-forvaltning bør være en del af ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser, således at omfattende viden om IPR-studier, herunder erhvervsrelaterede og tekniske studier samt mange andre, bliver en del af læseplanerne. IPR-forvaltning bør også tilbydes som enkeltfag på videregående uddannelser. EØSU er overbevist om at en styrkelse af den tilgængelige knowhow kan øge anvendelsen af IP-beskyttelse.

3.2.5. Det er indlysende, at det er vigtigt at omsætte forskningsresultater til innovation, og EØSU hilser derfor alle aktiviteter, der fremmer vidensoverførsel og bedre IP-forvaltning i FoU-kredse, velkommen. SMV'er og mikrovirksomheder er ofte små partnere i projektkonsortier, og de har i denne rolle brug for bedre støtte til at omsætte intellektuelle ejendomsrettigheder til produkter og til at beskytte deres rettigheder i disse konsortier. Der bør være et særligt fokus på dette i de støtteprogrammer, der sørger for skræddersyet rådgivning og støtte.

3.3. *Adgang til og deling af IP-beskyttede aktiver*

3.3.1. Den aktuelle sundhedskrise har tydeliggjort behovet for adgang til systemisk relevant IP i kritiske situationer. Intellektuelle ejendomsrettigheder bør ikke hindre adgangen til eller tilgængeligheden af vacciner og behandlinger under pandemier. Effekten af forskning, som gennemføres med europæiske offentlige midler, bør maksimeres ved at sikre, at den heraf fremkomne viden og IP deles. Endvidere udgør effektive ordninger til udstedelse af tvangslicenser et sikkerhedsnet for samfundet i nødsituationer. Procedureerne i sådanne ordninger bør være baseret på en omhyggelig afvejning af de forskellige involverede interesser, samtidig med at det sikres, at de er hurtige og koordineres på europæiske niveau for at kunne opfylde folkesundhedskravene så effektivt som muligt. I denne sammenhæng vil EØSU også gerne understrege vigtigheden af forordning (EF) nr. 816/2006 om tvangslicens til udnyttelse af patenter vedrørende fremstilling af farmaceutiske produkter med henblik på eksport til lande med folkesundhedsproblemer⁽²⁾.

⁽¹⁾ EUT L 157 af 15.6.2016, s. 1.

⁽²⁾ EUT L 157 af 9.6.2006, s. 1.

3.3.2. En øget gennemsigtighed, når det gælder ejerskab og forvaltning af intellektuel ejendomsret, er en forudsætning for at lette licensering og udbredelse af intellektuel ejendomsret. I denne sammenhæng vil EØSU også gerne fremhæve behovet for hurtig implementering af enhedspatentsystemet og vigtigheden af at forbedre ophavsretsinfrastrukturen med hensyn til oplysninger om rettighedshavere, vilkår og betingelser samt licensmuligheder, også når det gælder blockchainteknologi.

3.3.3. Eftersom standardisering er en proces med mange forskellige aktørinteresser, kræver standardessentielle patenter et særligt højt niveau af gennemsigtighed og retfærdige regler for licensering. EØSU støtter derfor strategier for et uafhængigt tredjepartssystem til væsentlighedskontrol og foranstaltninger til at nedbringe antallet af overtrædelser og stridspunkter.

3.3.4. EØSU anerkender det økonomiske potentiale i at fremme datadeling og datastrømmen i hele EU mellem alle sektorer, men understreger, at det at muliggøre strømmen og bredt anvende data bør baseres på en afstemt tilgang, der sikrer både privatliv, sikkerhed, etiske standarder og legitime interesser inden for IP-beskyttelse. Dette bør sikres i forbindelse med revideringen af databasedirektivet i 2021 ⁽³⁾.

3.4. IPR Infringements

3.4.1. Effektiv håndhævelse og effektive retsmidler er de vigtigste kriterier for et vellykket IP-beskyttelsessystem og bør derfor styrkes væsentligt. EØSU understreger, at oprettelsen af Den Fælles Patentdomstol vil give håndhævelsen af patentrettigheder et enormt løft, og at beskyttelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder i andre IPR-ordninger (f.eks. forsikringer) også bør styrkes betragteligt gennem praktiske og/eller retlige foranstaltninger. SMV'er og navnlig mikrovirksomheder har ofte ikke midlerne til at gøre deres intellektuelle ejendomsrettigheder gældende.

3.4.2. Digitaliseringen har ført til nye former for IP-overtrædelser såsom cybertyveri af forretningshemmeligheder, ulovlig streaming osv. EØSU hilser bindende regler som f.eks. retsaktens om digitale tjenester ⁽⁴⁾, der sikrer bedre retlige rammer, velkommen.

3.4.3. Varemærkeforfalskning og piratkopiering forårsager enorme omsætningstab i EU, men udgør også sundheds- og sikkerhedstrusler for forbrugerne. EØSU er positivt stemt over for samarbejdet mellem alle aktørerne, oprettelsen af en EU-værktøjskasse og styrkelsen af den rolle, som Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig spiller i kampen mod varemærkeforfalskning.

3.5. Fairplay på globalt plan

3.5.1. EU er ikke førende i den globale IPR-konkurrence. Asien øgede sin samlede andel af patentansøgninger på verdensplan til 65 % i 2019, mens EU's andel faldt drastisk fra 17,4 % (2009) til 11,3 %. Det er derfor ekstremt vigtigt at styrke EU's position.

3.5.2. IPR-beskyttelse og -håndhævelse er en ekstra udfordring for EU-virksomheder, der opererer i tredjelande. Derfor opfordrer EØSU til, at alle Kommissionens foranstaltninger bidrager til at forbedre denne situation. Forhandling af kapitlerne om intellektuelle ejendomsrettigheder med et højt niveau af beskyttelse i frihandelsaftaler og IP-dialoger med handelspartnere er vigtige strategier på lang sigt, og det samme er samarbejdet i verdensomspændende organisationer som WIPO og WTO samt deltagelse i globale IP-aftaler.

3.5.3. EØSU understreger vigtigheden af direkte støtteværktøjer, som leverer oplysninger til EU-virksomheder, der opererer i tredjelande, f.eks. screening af udenlandske investeringer, observationslisten over varemærkeforfalskning og piratkopiering samt rapporten om tredjelande. Foranstaltninger såsom IP-Helpdeske for SMV'er, der kan støtte SMV'er og mikrovirksomheder, er særligt vigtige og bør udvikles yderligere.

Bruxelles, den 27. april 2021.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽³⁾ EUT L 77 af 27.3 1996 s. 20.

⁽⁴⁾ COM(2020) 825 final.